

YANGI O‘ZBEKISTONDA “UCHINCHI RENNESANS” POYDEVORINI YARATISHDA OAVNING AHAMIYATI

 <https://doi.org/10.5281/zenodo.7461230>

Ruxsora ELMURATOVA,
TDSHU tadqiqotchisi,
Toshkent, O‘zbekiston.
Tel: [+998 94 625 88 29](tel:+998946258829);
E-mail: ruxsora@internet.ru

Annatsiya. XXI asr – shiddatkor, tezkorlik, axborot va axborot texnologiyalari asri, intellektual resurslar yuksak texnologiya hamda zamonaviy bilimlar insoniyat taraqqiyotining asosiy hal qiluvchi omillariga aylanayotgan davr bo‘lib turibdi.

Kalit so‘zlar: Zamonaviy O‘zbekiston, prinsip, kommunikatsiya, islohot, huquq, globallashuv, ijtimoiy siyosat.

Аннотация. XXI век – век стремительности, скорости, информации и информационных технологий, интеллектуальных ресурсов, высоких технологий и современных знаний становящая главными решающими факторами развития человечества.

Ключевые слова. Современный Узбекистан, принцип, коммуникация, реформа, глобализация, социальная политика.

Summary: The 21st century is the century of swiftness, speed, information and information technologies, intellectual resources, high technologies and modern knowledge, becoming the main decisive factors in the development of mankind.

Keywords. Modern Uzbekistan, principle, communication, reform, globalization, social policy.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasida ta‘kidlanganidek, “Hech shubhasiz, o‘z kuchimiz va imkoniyatlarimizga bo‘lgan ishonch bizni Uchinchi Renessans poydevorini yaratishdek ezgu maqsad yo‘lida birlashtirib, yanada kuchli va mustahkam qilmoqda. Bu intilishlar ulkan amaliy ishlarga aylanib, buyuk xalq harakati tobora kengayib bormoqda. Bunday qudratli safda bo‘lishning o‘zi katta baxt, katta sharafdir” – deyiladi [1]. Bu yerda ilg‘or qarashlarning keng rivoj topgan huquqiy axborot kommunikatsiyasini o‘zida aks ettiradi. Tajribali tarixiy davr muammolari, asarlarda kengroq ta’riflanadi, ular hayotda tanish bo‘lgan

va odatiy bo‘lgan kundalik va nafaqat kundalik aloqada bo‘ysunadilar. Ushbu o‘zgarishlar huquqiy tartibga solish sohasidagi eski va yangilari, uning qonuniyligi, samaradorligi, shuningdek, huquq siyosatining mumkin bo‘lgan istiqbollari to‘g‘risida bizning muammolarimiz va fikrlarimizning tuzilishida sezilarli darajada o‘z aksini topgan.

Xo‘sh axborot globallashuvi jadal davom etayotgan hozirgi davrda davlat va jamiyat boshqaruvida axborot huquqiy kommunikatsiya qanday o‘rin tutadi? Ta’bir joiz bo‘lsa, axborotlashgan jamiyatning u yoki bu unsurlari amalda qo‘llanilayaptimi? Qo‘llanilgan bo‘lsa, ular qanday shakllarda hayotga joriy etilmoqda?

Bugungi ijtimoiy zarurat asrimiz kishilari, jumladan, soha mutaxassislari oldiga shu singari savollarni qo‘ymoqda. Zero, bugungi kunda davlatimiz jamiyatni boshqarishda o‘ziga xos tajribalar to‘plagani tabiiy. Qolaversa hech bir jamiyatni ijtimoiy, huquqiy axborot kommunikatsiyasiz tasavvur qilib bo‘lmaydi, jamiyatda ro‘y berayotgan o‘zgarishlar va yuksalishlar davrida xuquqiy axborot kommunikatsiyasini xalqimiz ma’naviyatining bir ko‘rinishi, zamonaviy axborotlashgan jamiyatning o‘ziga xos ildizlari sifatida o‘rganish dolzarb vazifa sanaladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev ta’kidlaganidek, “Albatta biz rejalashtirayotgan barcha o‘zgarishlarning nihoyatda ko‘p qirrali va o‘ta muhim ekanini men chuqur tushunaman, biroq yo‘limizda qanday to‘siq va qiyinchiliklar, keskin va dolzarb muammolarga duch kelsak ham, shoshma-shosharlik bilan, pala-partish qarorlar qabul qilishga, yaxshi o‘ylab ko‘rilmagan hatti-harakatlarga yo‘l qo‘yishga haqqimiz yo‘q” [2.54].

Jahon siyosatida axborot kommunikatsiyasining davlat boshqaruvidagi ahamiyati davlat tashqi siyosatidagi roli bilan bog‘liq hokimiyatning demokratik tamoyillariga doir muammolarni davlat va jamiyat boshqaruvidagi ahamiyati sathida o‘rganish hamda uni anglash zarurati filologiya sohasida ham jiddiy masalalarni kun tartibiga qo‘ymoqda. Jahon madaniyatining yuksak namunalari joriy asrga kelib, global ilmiy muammo doirasida o‘rganilayotgani sir emas. Jarayonda gumanitar sohalarda mazmunan mukammal, sifat jihatidan o‘ta yangi ilmiy tadqiqotlar olib borish uchun imkoniyatlar yetarli. Bundan unumli

foydalanayotgan jurnalistika ilmi ham o‘z ob‘ektiga yangi nigoh bilan qarash, axboriy-huquqiy kommunikatsiyaga oid muammolarni chuqurroq anglash yo‘lidan bordi.

Ijtimoiy muhit hamisha adabiy-ma‘naviy, madaniy hayot bilan chambarchas bog‘liq holda bo‘ladi. Bugungi davr kishilari ongu tafakkuri, ruhiyatidagi yangilik va o‘zgarishlar birlamchi holatda, huquqiy, madaniy, ma‘naviy, axborot kommunikatsiyasi tarmoqlarida o‘z aksini topadi. Ayniqsa, davlat va jamiyat boshqaruvida ancha murakkab hamda sinchkov yondashuvni talab etadigan huquqiy axborot kommunikatsiyasi, uni keng ko‘lamli tadqiq etish masalasi jurnalistika oldida turgan dolzarb muammodir.

Jurnalistikada bu sohadagi eng muhim vazifa axborot olish to‘g‘risidagi huquq va jamiyat boshqaruvida huquqiy axborotning ahamiyati bilan bog‘liq. Shu o‘rinda ta‘kidlash zarurki, axborot huquqi – axborotni (axborot resurslarini) yaratish, undan foydalanish, harakatlanishi va muhofaza qilish sohasidagi jamoat munosabatlarini tartibga soluvchi huquqiy normalarning vujudga kelayotgan tarmoqlararo tizim bo‘lib, Qonun hujjatlarining umumiy majmuasidan zamonaviy jamiyatni axborotlashtirish jarayonlarining kuchayishi va alohida kompleks tartibga solishni talab qiluvchi axborot munosabatlarining ahamiyati ortib borishi bilan bog‘liq tushuncha, kompyuter texnologiyalari, kengroq aytadigan bo‘lsak zamonaviy rivojlangan texnologiyalar, sohada ma‘lumotlarni nafaqat elektron shaklda, balki har qanday shaklda mavjuddir.

Axborot huquqi - bu huquq sohasidagi jurnalistik tekshiruvlarni ham o‘z ichiga oladigan tarmoq bo‘lib, axborotni xavfsiz qondirishni ta‘minlash maqsadida axborot aylanishi, axborot resurslarini shakllantirish va ulardan foydalanish, axborot tizimlarini yaratish va ulardan foydalanish bilan bog‘liq axborot sohasidagi jamoat munosabatlarini tartibga soluvchi huquqiy normalar yig‘indisidir.

Dastlab "axborot" - odamlar tomonidan og‘zaki, yozma yoki boshqa usulda (odatiy signallar, olov, bayroq, mayoq va ranglar tarzida paydo bo‘lganligi va keyinchalik, texnik vositalar va boshqa usullar yordamida) uzatiladigan axborot, XX-asr o‘rtalaridan boshlab “axborot” atamasi odamlar, inson va mashina, mashina va mashina o‘rtasidagi axborot

almashinuvini o‘z ichiga olgan umumiy ilmiy tushunchaga aylandi, hayvon va o‘simlik dunyosida signallar almashinuvi, belgilarning hujayradan hujayraga, organizmdan organizmga o‘tishi (masalan, genetik ma’lumotlar); kibernetikaning asosiy tushunchalaridan biri (Axborot – so‘zi lotin tilidan olingan bo‘lib, informatsiya, bu tarjimada ma’lumot, aniqlik, tanishtirish ma’nolarini bildiradi). Zamonaviy dunyoda axborot eng muhim manbalardan biri va shu bilan birga, insoniyat jamiyati rivojlanishining harakatlantiruvchi kuchlaridan biridir.

XX-asr o‘rtalarida fan sifatida vujudga kelgan informatika kibernetikadan ajralib chiqib, semantik axborotni olish, saqlash, uzatish va qayta ishlash usullari sohasida tadqiqotlar bilan shug‘ullanadi. Ushbu tadqiqotlarni hayotga joriy etishda asosan huquqiy axborot kommunikatsiyasining ahamiyati nihoyatda katta hisoblanadi.

Bir so‘z bilan aytganda, “O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida amalga oshirilgan tub islohotlar va tadbirlar kishilarda ishchanlik kayfiyatini yanada kuchaytirdi va fuqarolik pozitsiyasini qat’iy mustahkamladi, davlat va jamiyat boshqaruvida har bir kishining ishtirokini kengaytirdi” [3.54]. Shu o‘rinda yana bir misol, “O‘zbekiston Respublikasining **“elektron hukumat to‘g‘risida”** qonuni qonunchilik palatasi tomonidan 2015 yil 18 noyabrda qabul qilingan va Senat tomonidan 2015 yil 3 dekabrda ma’qullangan bo‘lib o‘sha qonunning 4-moddasida belgilab qo‘yilganidek, Elektron hukumatning asosiy vazifalari: Davlat organlari faoliyatining samaradorligini, tezkorligini va shaffofligini ta’minlash, ularning mas’uliyatini va ijro intizomini kuchaytirish, aholi va tadbirkorlik sub’ektlari bilan axborot almashishni ta’minlashning qo‘shimcha mexanizmlarini yaratish; ariza beruvchilar uchun mamlakatning butun xududida davlat organlari bilan o‘zaro munosabatlarni elektron hukumat doirasida amalga oshirish bo‘yicha imkoniyatlar yaratish; o‘z zimmasiga yuklatilgan vazifalar doirasida davlat organlarining ma’lumotlar bazalarini, Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalini va Elektron davlat xizmatlarining yagona reyestrini shakllantirish [4].

Axborot vositalari taraqqiyotida huquqiy kommunikatsiyasining o‘rni va ahamiyatini ko‘rsatish muhim muammo sifatida qo‘yildi.

Darhaqiqat, davlat va jamiyat boshqaruvida axborot huquqiy kommunikatsiyasi muammosini o'rganish muayyan davr jurnalistikasining poetik ko'lamini belgilashda ham muhimdir. OAVda yuzaga kelgan yangi ma'naviy muhit dunyoqarashimizni keskin o'zgartirdi. Bu narsa o'z navbatida axborot kommunikatsiyasiga, davlat boshqaruviga bo'lgan munosabatning yangilanib, badiiy tafakkurimizda muayyan o'zgarishlar hosil bo'lishiga ham sabab bo'ldi. Bugungi zamonaviy davrning o'ziga xos bo'lgan qonunlari, farmonlari jurnalistlar qalbini to'lqinlantirgan, ularni davlat va jamiyat boshqaruvida huquqiy jihatlarini anglashga undaydigan ijtimoiy tamoyillar, hayot haqiqatlari o'zgardi, shu tariqa ommaviy aloqa vositalarida evolyutsiya yuz berdi.

Xalqaro maydonda OAVda huquqiy kommunikatsiya tizimini tadqiq etish, milliy g'urur va uni anglash zarurati, bugungi globallashuv jarayonlari bilan uyg'unlashgan holda milliy huquqiy axboriy aloqa mohiyatiga yanada chuqur kirib borish, orqali uning jahon adabiyoti tamaddunidagi munosib o'rnini asoslash, OAVga kuchli ta'sir o'tkazgan davlatlar merosini o'rganish dolzarb vazifalardan biri. Mustaqillik davrida OAVning bir necha asrdan ortiq vaqt ichida maydonga kelgan namunalarini qayta ko'rib chiqish, yangilanayotgan, axboriy uslubda havola etilayotgan huquqiy kommunikatsiyani o'ziga mos nazariy tamoyillar kontekstida o'rganish muhimdir. Bu esa OAV haqida kompleks nazariy xulosalar chiqarishga turtki beradi. Ushbu nazariy muammo asosidagi ilmiy tadqiqot milliy tarix, buyuk mutafakkur ajdodlarimizning ideal hayot yo'li, xalqona ruhiyat, shaxsning ijtimoiy va individual psixologiyasi, davr madaniy aurasini huquqiy talqin ko'lamida yoritib berish imkoniyatini yuzaga keltiradiki, bularning hammasi tadqiqot oldiga qo'yilgan muammoning dolzarbligi va uning Respublika doirasida olib borilayotgan ilmiy ishlarning ustuvor yo'nalishlariga muvofiq kelishidan dalolat beradi. Zotan, "Davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatimizni modernizatsiya qilish, hamda hayotning barcha sohalarini liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ijtimoiy sohalarni rivojlantirish belgilab olingan" [5]. O'zbekiston Respublikasining innovatsion iqtisodiyotga o'tish sharoitida sezilarli darajada rivojlanish jarayoni oshib borishi, ijtimoiy himoyalangan davlat

huquq-tartibotini, axborot jamiyatini shakllantiradi. «Davlat organlari va mansabdor shaxslar jamiyat va fuqarolar oldida mas’uldirlar» [6,73], degan konstitutsiyaviy qoida aynan davlat idoralari va lavozimli, muayyan hokimiyat vakolatlariga ega bo’lgan shaxslar tomonidan fuqarolarning haq-huquqlari va erkinliklarini ta’minlash faoliyati, ularni muhofaza etish bilan bog’liq burchlarini anglatadi. Bu sub’ektlarning rag’batlantiruvchi sohasiga ta’sir etuvchi huquqiy axborotga bo’lgan talablar, huquqiy matnlarning o’ziga xos vositalar, qoidalar va huquqiy metodlar, amaldagi huquqiy shartlar va tuzilmalar sub’ektiv huquqlar va huquqiy majburiyatlar to’g’ri bajarilishini, umuman, huquqiy tartibga solish mexanizmini umumlashtirishga yordam beradi.

Huquqiy munosabat sub’ektlari, Internet, elektron ma’lumotlar bazasi o’rtasida elektron aloqa vositalaridan konstruktiv foydalanish ko’p jihatdan huquqiy aloqa tabiati va yo’nalishidagi o’zgarishni oldindan belgilab beradi. Amaldagi qonunlar “Elektron hujjat aylanishi”, “Elektron hukumat”, “Elektron ta’lim va sog’liqni saqlash” tushunchalarini aks ettiradi. Elektron shaklda hisobotlarni soliq va boshqa tartibga soluvchi organlarga taqdim etish, sud hokimiyatiga murojaat etish, davlat organlari bilan arizalarni rasmiylashtirish tartibi interfaol tarzda amalga oshirilmoqda. Shu nuqtai nazardan, eng dolzarb masalalar huquqiy axborotni yig’ish, saqlash, qayta ishlash va tahlil qilish uchun samarali tizimni yaratishda paydo bo’ladi; uning tezkor monitoringini amalga oshirish, bunday axborot tizimlarining to’g’ri ishlashini ta’minlash uchun tartibga solish, tashkiliy va uslubiy asoslarni shakllantirish mamlakat huquqiy kommunikatsiya jarayonlarining yanada rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, bu davrning rivojlanish yuksalish kabi g’oyalarga yo’g’rilgan tamoyillarida butun O’zbekiston xalqining orzu-umidlari va tinchlik xotirjamlik kabi asosiy maqsadi tarannum etiladi.

FO’YDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI (REFERENCES)

1. Mirziyoyev Sh.M. 29 dekabrda Oliy majlisga murojaatnomasi “Xalq so’zi” gazetasi 30.12. 2020y. 276 (7778)-soni.
2. Mirziyoyev Sh.M. Harakatlar strategiyasi 2017-2021 y. 2017 yil –shiddatli islohotlar yili. –T.: “Adolat”, 2018. –B. 54.

3. Mirziyoyev Sh.M. Harakatlar strategiyasi 2017-2021 y. 2017 yil –shiddatli islohotlar yili. –T.: “Adolat”, 2018. –B. 54.
4. Elektron hukumat to‘g‘risida. “O‘zbekiston Respublikasining “elektron hukumat to‘g‘risida” QONUNI qonunchilik palatasi tomonidan 2015 yil 18 noyabrda qabul qilingan va Senat tomonidan 2015 yil 3 dekabrda ma‘qullangan. <https://lex.uz/docs/2833860>.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-son Farmoni// O‘zbekiston Respublikasi qonun xujjatlari to‘plami, 2017 yil, 6-son, 70-modda.
6. Yakubov Sh.U. Milliy huquqiy tizim va huquqiy qadriyatlar. Monografiya. – T.:SMI-ASIA, 2010. – B. 73.
7. Kushanovna, M. S. (2020). THE ROLE AND IMPORTANCE OF MASS COMMUNICATION IN THE FOREIGN POLICY OF THE STATE
8. Khodjaeva, N. (2019). SEMANTICS OF KINSHIP TERMS AS A FORM OF ADDRESS IN UZBEK TRANSLATIONS OF PREMCHAND. Theoretical & Applied Science, (8), 107-110.
9. KHODJAEVA, N. B. (2021). PREMCHAND’S VARDAN IN UZBEKISTAN: TRANSLATION ISSUES OF SOME CULTURAL SPECIFIC WORDS. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука, (12), 374-377.
10. KHODJAEVA, N. The Development of Indian Literature in Uzbekistan: Historiography of Translation. History of Translation in India, 431.
11. Ходжаева, Н., & Губаева, Х. (2020). ISSUES ON TRANSLATION OF CHARACTER SPEECH (ON THE EXAMPLE OF KOREAN-UZBEK LITERATURE). МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 3(4).
12. Khodjayeva, N. (2021). The issues of stylistics on translation of historical costumes. ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH, 10(4), 534-543.